

הסיידור מתבטא לא בלבד בסגנונו המדויק ושפתו הברורה, אלא אף מבחינה העניינית. "דבר על אופניו". מהמוקדם אל המאוחר. השלחן ערוך הגדול, של הב"י והרמ"א, מכיון שאין תעודתו אלא ליתן פסקים מעשיים להנהגת האדם בפועל, אינו רואה צורך להקדים וליתן אף את עיקרי ההלכות המוקדמות להוראה המעשית. לא הוזכר, למשל, בשו"ע, שיש מצות עשה של 'תשביתו' בערב פסח ושלפני חצות ארבעה עשר מועיל מן התורה ביטול והפקר ושחכמים גזרו שלא יועיל הביטול והצריכו לבדוק וכו', שכל אלה הן ידיעות מוקדמות לאותו הסעיף המדבר על הבדיקה: "בתחילת ליל י"ד בניסן בודקים את החמץ לאור הנר" (סימן תלא, א). מצד המעשי הרי זה מספיק "בודקים...", אבל הרב מסדר הדברים. עד שהגיע לגוף הדין של הבדיקה, הוא מבאר כל הנחוץ לדעת לשם כך קודם לכן. וכמה ידיעות הוא נותן: על איסור בל יראה, על תשביתו, על ביטול אחר חצות שאינו מועיל, על הטעם שמדרכנן אינו מועיל ביטול, על תקנת הבדיקה וכו' – וכל אלה מנומקים בטעמיהם ובסברותיהם ובמקורותיהם. כך יוצא, אשר במקום שני הסעיפים שבסימן זה בשו"ע הגדול, לפנינו בשו"ע הרב, יא סעיפים.

בניסוח שלו יש אשר אגב אורחא הוא מלמדנו עיקרים ויסודות. דוגמא אחת: "אסור להכות את חברו אפילו הוא נותן לו רשות להכותו כי אין לאדם רשות על גופו כלל להכותו...". שהאדם אסור לחבול בעצמו – מבואר במשנה ובגמרא, ברמב"ם ובטור ובשו"ע. אלא שבכל אותם המקורות כתוב ש"אינו רשאי", או ש"אסור", והרב ניסח הדברים באופן שיוצאת לנו נקודה נפלאה: "אין לאדם רשות על גופו כלל". כלומר: אין הגוף שלו ואין הוא הבעלים על גופו. יסוד עקרוני זה מצינו במקום אחר ברמב"ם: "ומוזהרים בית דין שלא ליקח כופר מן הרוצח, ואפילו נתן כל ממון שבעולם, ואפילו רצה גואל הדם לפטרו, שאין נפשו של זה הנהרג קנין גואל הדם אלא קנין הקב"ה" (הלכות רוצח פ"א, ה"ד). לא הסתפק הרמב"ם בזה, שאין נפש הנהרג קנינו של גואל הדם, אלא הוסיף ביאור: "אלא קנין הקב"ה". ומיסוד זה, שהרב כאילו הבליעו דרך אגב, הוציא אף חידוש דין, שאפילו אם נתן האדם רשות לחברו להכותו, אין זה מועיל להתיר לו ההכאה. הדבר עומד אמנם בניגוד לדעת שנים מגדולי האחרונים: בעל "שאגת אריה" ב"טורי אבן" למגילה, וה"מנחת חינוך". במקום אחר הוכיח כותב הטורים את צדקת דעתו של הרב בזה, ולא כאן המקום. כאן המדובר לא על הדין, אלא על ההגדרה היסודית (עיין במאמר "משפט שיילוק לאור ההלכה", ובמאמר "היסוד החיובי של נזיקין"). בנוגע לנימוקי ההלכות, יש לציין דברי הרב בהלכות תלמוד תורה שלו, פרק ב: "אם אינו יודע טעם ההלכות, אינו מבין גופי ההלכות לאשורן על בורין". נאמן לשיטתו זו, הוא מבאר בכל הלכה את נימוקה ומקורה. ויש אשר הטעם שהוא נותן הוא חדש, וב"קונטרס אחרון" שלו, הוא מוכיח בראיות נאמנות את צדקת דבריו. אף ניתוח חודר אנו מוצאים ב"קונטרס אחרון" שלו. ניתוח המביא לחקירות הגיוניות, שרגילים למנות את ראשית ימיהן מתקופה תורנית מאוחרת,